

НАЦІОНАЛЬНЕ ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

NATIONAL PUBLIC FUNDING FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: PROBLEMS AND WAYS OF IMPROVEMENT

Кожухова Т.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Криворізький економічний інститут
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

У статті розглянуто проблеми та напрями удосконалення державного національного фінансування пріоритетних секторів сталого розвитку. Визначено пріоритетні заходи щодо покращення мобілізації національних державних фінансових ресурсів і підвищення ефективності державних видатків, спрямованих на підтримку пріоритетних секторів сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, національне державне фінансування, державні видатки, мобілізація фінансових ресурсів, ефективність видатків.

В статье рассмотрены проблемы и направления совершенствования государственного национального финансирования приоритетных секторов устойчивого развития. Определены приоритетные меры по улучшению мобилизации национальных финансовых ресурсов и повышению эффективности государственных расходов, направленных на поддержку приоритетных секторов устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, национальное государственное финансирование, государственные расходы, мобилизация финансовых ресурсов, эффективность расходов.

In the article the problems and ways of improvement of national public funding of the priority sectors of sustainable development have been considered. The priority measures of improvement the mobilization of national public financial resources and improvement of the efficiency of public expenditures to support priority sectors of sustainable development have been identified.

Keywords: sustainable development, national public funding, public expenditures, mobilization of financial resources, efficiency of public expenditures.

Постановка проблеми. Реалізація нових завдань, визначених Генеральною Асамблеєю ООН у підсумковому документі «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року», що включають викоринення злиденності, підвищення умов життя усіх людей та захист планети [1], потребує достатньої кількості національних і міжнародних фінансових ресурсів.

Як зазначено в Аджі-Абебській програмі дій, що була прийнята на третій Міжнародній конференції з фінансування розвитку (2015 рік), центральне значення для спільних зусиль щодо досягнення сталого розвитку мають державна політика, мобілізація та ефективне використання внутрішніх ресурсів [2]. Національне державне фінансування пріоритетних секторів сталого розвитку, що включають сектор сільського господарства, водопостачання, санітарії та гігієни (ВСГ), охорони здоров'я, соціального захисту, освіти та

охорони навколишнього середовища, відіграє важливу роль в економічному зростанні, соціальному розвитку та покращенні охорони навколишнього середовища. Визначення проблем, з якими стикаються країни під час здійснення фінансування сталого розвитку, та напрямів їх вирішення сприятиме прийняттю своєчасних управлінських рішень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансування сталого розвитку присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених. Напрями фінансування в контексті реалізації цілей сталого розвитку за рахунок ефективної інвестиційної стратегії та партнерства визначили Г. Шмідт-Трауб (G. Schmidt-Traub) і Дж.Д. Сакс (J.D. Sachs) [3]. Вплив належного врядування на ефективність державних видатків досліджували А.С. Раджумар (A.S. Rajkumar) і В. Своруп (V. Swaroop) [4]. Нові підходи до фінансування охорони здоров'я роз-

глядали П. Готрет (P. Gottret) і Дж. Шиббер (George Schieber) [5]. Проблеми підвищення ефективності видатків бюджету вивчали Л.А. Васютинська [6], М.Б. Кадилова [7], А.А. Налбандян [8].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас перехід до виконання завдань, визначених новим порядком денним, зумовлює необхідність дослідження наявних проблем і встановлення пріоритетних напрямів вдосконалення національного державного фінансування сталого розвитку.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті полягає у дослідженні проблем та визначенні напрямів удосконалення національного державного фінансування пріоритетних секторів сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри значну міжнародну фінансову підтримку країн, що розвиваються, національні державні фінансові ресурси залишаються одним з основних джерел фінансування пріоритетних секторів сталого розвитку (сільського господарства, водопостачання, санітарії та гігієни, охорони здоров'я, соціального захисту, освіти, охорони навколишнього середовища). Країни, що розвиваються, несуть головну відповідальність за власне економічне зростання та соціальне забезпечення і все більше використовують власний потенціал для підтримки свого розвитку і скорочення залежності від міжнародної допомоги.

Згідно з даними доповіді Міжурядового комітету експертів з фінансування сталого розвитку обсяг державних внутрішніх фінансів у країнах, що розвиваються, збільшився вдвічі протягом 2002–2011 років, а саме з \$838 млрд. до \$1,86 трлн. (в абсолютному вираженні це зростання відображає здебільшого зміни в країнах з середнім рівнем доходів) [9]. Обсяг внутрішніх державних фінансів у країнах з низьким рівнем доходів, хоча і залишається недостатнім для задоволення потреб у сфері сталого розвитку, також збільшився вдвічі [9].

Як свідчать дані дослідження Міжнародного валютного фонду щодо мобілізації доходів (2011 рік), податкові надходження у країнах з низьким доходом становили 13% ВВП, з доходом нижче та вище середнього – 17,7% і 20,7% відповідно [10]. У Доповіді про співробітництво у сфері розвитку (ОЕСР, 2014 рік) відзначено, що «в абсолютних величинах податкові надходження затьмарюють собою офіційну допомогу розвитку: загальна сума таких надходжень у 2012 році в Африці була в десять разів більше обсягів допомоги розвитку, наданих цьому континенту» [11].

Поряд зі збільшенням обсягів національного державного фінансування пріоритетних секторів в країнах, що розвиваються, існують проблеми у його здійсненні.

По-перше, ухилення від податків, що ускладнює мобілізацію національних фінансових

ресурсів, а також незаконний відтік фінансових потоків, загальний обсяг яких в країнах, що розвиваються, становив у 2009 році 4,3% ВВП, у найменш розвинутих – 3% ВВП [12].

По-друге, негативний вплив корупції на здійснення національного державного фінансування пріоритетних секторів сталого розвитку. Наприклад, згідно з даними Всесвітньої доповіді з моніторингу ОДВ (ЮНЕСКО, 2015 рік) з коштів, призначених для фінансування освіти, в Нігерії пропало не менше \$21 млн. за 2 роки, у Кенії – \$48 млн. за 5 років [13]. Вплив корупції на бюджети може залишатися непоміченим через неефективність систем моніторингу в багатьох країнах і розподіл величезних коштів через багатоступінчасті адміністративні структури [13].

По-третє, відсутність прозорості бюджету. За даними досліджень, проведених експертами Міжнародного бюджетного партнерства, уряди країн, що розвиваються, надають обмежену та мінімальну інформацію про бюджет (або не надають взагалі) [14]. Відсутність прозорості також сприяє корупційним діям у сфері національного державного фінансування.

По-четверте, невідповідність запланованих видатків фактичним державним видаткам, величезний розрив між цільовими показниками та фактичним фінансуванням пріоритетних секторів сталого розвитку. Попри зростання державних видатків, спрямованих на підтримку пріоритетних секторів, у країнах, що розвиваються, спостерігається нерівність між запланованим і фактичним виділенням бюджетних коштів. Крім цього, існує розрив між цільовими показниками, встановленими на міжнародному і регіональному рівнях, та фактичним державним фінансуванням (у секторі соціального захисту – 88,2%, сільського господарства – 72%, ВСГ – 69%, охорони здоров'я – 49,3%, освіти – 28,3%).

Згідно з даними звіту міжнародних науководослідницьких груп у сфері розвитку «Oxfam International» «The Development Finance International Group» (2015 рік) додаткові щорічні потреби у фінансуванні цілей сталого розвитку становлять \$813–1542,5 млрд.: у секторі охорони здоров'я – \$51–80 млрд., освіти – \$121–161 млрд., сільського господарства та продовольчої безпеки – \$59 млрд., соціального захисту – \$66–95 млрд., інфраструктури (енергія, ВСГ, транспорт, телекомунікації) – \$420–891,5 млрд., управління екосистемами – \$155–256 млрд. [15].

Крім зазначених вище проблем, необхідно відзначити неефективне використання державних видатків, що спрямовуються на розвиток пріоритетних секторів. Наприклад, питання ефективності державного фінансування сфери освіти, як зазначено у Всесвітній доповіді з моніторингу освіти для всіх (ЮНЕСКО, 2015 рік), включає «витрачання ресурсів запланованим чином і там, де вони можуть дати найкращий результат, цілеспрямоване використання коштів, справедливий розподіл між різними під-

секторами освіти» [13]. Проте фактично видатки не завжди відповідають потребам, жорсткий розподіл коштів не дає змогу школам витратити їх в тих сферах, які могли б надати найбільший вплив на процес навчання, багато країн не беруть до уваги відмінності між школами, регіонами і потребами знедолених груп [13].

На думку Л.А. Васютинської, основними причинами неефективного використання бюджетних коштів є абсолютна непередбаченість бюджетування через поточне недофінансування програм; порушення принципу пріоритетності програм через лобіювання інтересів окремих відомств і міністерств; неспроможність визначення критерію ефективності у зв'язку з неясністю мети, терміну та очікуваного результату через декларативне або розмите формулювання цілей в державних програмах; невідповідність між першорядними завданнями, що вимагають рішення державних органів влади, і коштами, які закладаються в Державний бюджет (зростання зобов'язань держави, відсутність коштів в бюджеті для їхнього погашення); імітацію показників результативності – вибір таких значень, яких без труднощів можна досягти; оцінку ефективності діяльності державних установ за допомогою трудновимірних або нерелевантних, або із заниженням цільових значень вимірників, розроблених безпосередньо вищестоящими структурами [6].

Аддіс-Абебська програма дій визначила необхідність здійснення у сфері внутрішнього державного фінансування таких заходів, як встановлення на національному рівні внутрішніх цільових показників і термінів з метою підвищення обсягу внутрішніх надходжень в рамках національних стратегій країн у сфері сталого розвитку; скорочення незаконних фінансових потоків до 2030 року, а також подальша їх ліквідація; боротьба з корупцією; розширення масштабів міжнародного співробітництва в питаннях оподаткування; зміцнення національних контрольних механізмів; раціоналізація неефективного субсидування; підвищення ролі національних банків розвитку [2].

Г. Шмідт-Трауб і Дж.Д. Сакс, виконавчий директор і директор Мережі з пошуку рішень з метою сталого розвитку (SDSN), відзначають, що «здатність країн залучати додаткові ресурси змінюється з рівнем доходів» [3]. На думку науковців, мінімальними стандартами («стратегічними орієнтирами») з внутрішніх бюджетних надходжень для активізації зусиль щодо досягнення сталого розвитку повинні стати: для найменш розвинутих країн – 18% ВНД, країн з низьким доходом – 20% ВНД, з доходом нижче середнього – 22% ВНД, вище середнього – 24% ВНД [3].

Ключовими пріоритетами щодо зміцнення потенціалу національних державних ресурсів Г. Шмідт-Трауб і Дж.Д. Сакс (2015 рік) вважають удосконалення податкового потенціалу та дотримання податкового законодавства; під-

вищення ефективності використання ресурсів і схем субсидування; відкритість державних даних; ефективне використання природних ресурсів; стримування незаконних фінансових потоків; здійснення внесків у мобілізацію ресурсів національними банками розвитку; зміцнення субнаціонального державного фінансування [3].

З огляду на необхідність вирішення розглянутих вище проблем здійснення національного державного фінансування сталого розвитку нагальною є потреба у зміцненні зусиль країн, що розвиваються, щодо більш повної мобілізації національних державних фінансових ресурсів і збільшенні бюджетних надходжень, а також підвищенні ефективності бюджетних видатків.

Основними заходами щодо покращення мобілізації національних державних фінансових ресурсів на цілі сталого розвитку, на нашу думку, повинні стати: 1) зміцнення потенціалу національних систем оподаткування; 2) стримування незаконних фінансових потоків; 3) забезпечення підзвітності урядів і відкритості державних даних.

Національне оподаткування, забезпечуючи передбачуване та стійке джерело надходжень для фінансування пріоритетних секторів країн, що розвиваються, має важливе значення у вирішенні системних завдань сталого розвитку. Як відзначено в документах Комітету з соціального розвитку Економічної та соціальної Ради ООН, використання таких форм оподаткування, як оподаткування особистого і корпоративного доходу, споживання, майна, спадщини, торгівлі, природних ресурсів і відсотків, одержуваних у зв'язку з різними фінансовими активами, стягування плати за надані державою послуги, продаж державних активів або керівництво цільовими (адресними) податками, дає можливість урядам країн здійснювати управління ресурсами для вирішення завдань у сфері сталого розвитку [16].

Аддіс-Абебська програма дій визначає необхідність покращення управління бюджетними надходженнями за рахунок використання вдосконалених систем прогресивного оподаткування, вдосконалення податкової політики і підвищення ефективності збору податків, докладаючи зусиль щодо підвищення справедливості, прозорості, ефективності та дієвості податкових систем, зокрема за рахунок розширення податкової бази та продовження зусиль з метою інтеграції неформального сектору у формальну економіку з урахуванням національних умов [2]. Існування можливостей для зміцнення систем і адміністрацій оподаткування відзначено в документах Комітету з соціального розвитку Економічної та соціальної Ради ООН. Наприклад, за допомогою реформ, призначених для вирішення наявних проблем в системі оподаткування, такі країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, як Афганістан, Бутан, Індонезія, Камбоджа, Малайзія, Непал, Пакистан, можуть покращити свої можливості у фінансуванні сталого розвитку [16].

Одним із додаткових стратегічних заходів щодо збільшення фінансових надходжень для покриття потреб у фінансуванні сталого розвитку є боротьба з корупцією та втратою грошей через незаконні фінансові потоки. Скорочення та ліквідація незаконних фінансових потоків потребують здійснення заходів, визначених в АДДІС-Абебській програмі дій: боротьба з ухиленням від сплати податків і корупцією на основі зміцнення національного нормативного регулювання та активізації міжнародного співробітництва; вдосконалення процедури розкриття інформації та забезпечення прозорості як у країнах походження, так і в країнах надходження, зокрема шляхом вжиття заходів щодо забезпечення прозорості всіх фінансових операцій між урядами та компаніями для відповідних податкових органів; сплата податків усіх компаній, включаючи транснаціональні корпорації, урядом країни, в яких здійснюється відповідна економічна діяльність і створюється додана вартість, відповідно до національних і міжнародних нормативних актів і стратегій [2].

У доповіді Комітету з соціального розвитку Економічної та соціальної Ради ООН відзначена можливість урядів збільшення своїх надходжень шляхом зміцнення законодавства, скорочення кількості податкових пільг і відрахувань, застосування значних штрафів за недотримання відповідних положень, закриття податкових гаваней, застосування стандартів Групи з розробки фінансових заходів (ФАТФ) з боротьби з відмиванням грошей і в результаті приєднання до Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових питаннях, а також розгляду питання про створення прогресивної системи оподаткування з чіткими перерозподільними цілями, яка є одним з важливих інструментів скорочення нерівності доходів [16].

Необхідними є оприлюднення відповідними міжнародними установами і регіональними організаціями результатів оцінки обсягу незаконних фінансових потоків та їх структури, виявлення та оцінювання ризиків і вживання заходів щодо боротьби з відмиванням грошей, сприяння обміну інформацією між фінансовими установами для пом'якшення потенційних наслідків боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму в плані обмеження доступу до фінансових послуг [2].

Важливе значення для зміцнення потенціалу національного державного фінансування сталого розвитку має підзвітність урядів і відкритість державних даних. Як зазначено у Доповіді про співробітництво у сфері розвитку (ОЕСР, 2015 рік), «підзвітність з боку урядів буде зберігати центральне місце в діях у період після 2015 року» [11].

Необхідним є формування інституційних механізмів, що забезпечують і заохочують підзвітність і прозорість з метою сприяння діяльності за участі широких верств населення, зокрема на

рівні прийняття рішень, з акцентом на доступ до системи правосуддя для захисту від дискримінаційних видів практики і нерівності [16].

Підготовка бюджетів, що охоплює зацікавлені верстви населення, є одним із конкретних засобів забезпечення інституційного потенціалу та підходу до сталого розвитку, що задіює все суспільство. Така підготовка бюджетів сприяє установам уряду, наприклад, в охопленні різних секторів суспільства, розумінні особливих потреб і обставин, адресного використання коштів і усунення диспропорцій у процесі розвитку [16]. Під час підготовки бюджету необхідно враховувати цільові показники фінансування пріоритетних секторів, встановлені на міжнародному та регіональному рівнях: сільське господарство – 10% державних видатків, ВСГ – 0,5–1% ВВП; охорона здоров'я – 15% державних видатків; соціальний захист – 4,5% ВВП; освіта – 4–6% ВВП (15–20% державних видатків), що дасть змогу активізувати зусилля у досягненні цілей сталого розвитку.

Підвищення доступності суспільства до бюджетної інформації потребує відображення своєчасної та повної загальнодоступної інформації за етапами бюджетного процесу: публікації попереднього проекту бюджету за один місяць до передання на розгляд виконавчій владі, прийнятого бюджету – не пізніше трьох місяців після схвалення бюджету законодавчою владою; публікації поточних та піврічних звітів – не пізніше трьох місяців після закінчення звітного періоду, річного та аудиторського звітів – не пізніше двох років після закінчення фінансового року (звітного періоду) [17]. Утім, як зазначають експерти Міжнародного бюджетного партнерства, «факти показують, що однієї лише прозорості недостатньо для покращення управління і що участь громадськості у формуванні бюджету може максимально збільшити позитивні результати, пов'язані з прозорістю бюджету» [18]. Для підвищення участі громадськості необхідним є створення офіційних механізмів, за допомогою яких громадськість зможе брати участь як в обговореннях бюджетних програм, так і в аудиторських розслідуваннях. Крім цього, необхідним є адекватний нагляд за бюджетом з боку законодавчого і вищого контрольного органу.

Важливе значення для зміцнення національного державного фінансування має національне статистичне управління. Це обумовлено тим, що надійні, своєчасні й дезагреговані дані є необхідними для оцінки прогресу і визначення завдань на шляху досягнення цілей сталого розвитку. Тому національні статистичні установи відіграють ключову роль у зборі, аналізі і розповсюдженні даних, які можуть використовуватися для управління процесом планування та моніторингу [16].

Необхідними є зміцнення національних контрольних механізмів (вищих ревізійних та інших незалежних наглядових установ), підвищення ступеня прозорості й рівної участі у

процесі складання бюджету і контролю за його виконанням, впровадження транспарентних механізмів державних закупівель як стратегічного інструменту, що сприяє забезпеченню сталого розвитку, забезпечення прозорості, підзвітності та оперативності реагування урядів у контексті їх взаємовідносин з громадянами з метою вдосконалення [2].

Другим важливим аспектом здійснення національного державного фінансування є підвищення ефективності використання державних видатків, спрямованих на підтримку пріоритетних секторів сталого розвитку.

Досліджуючи проблеми підвищення ефективності державних видатків, зарубіжні науковці акцентують увагу на необхідності покращення належного врядування в країні.

Так, П. Готрет (P. Gottret) і Дж. Шибер (George Schieber) наголошують на тому, що важливе значення для ефективності державних видатків має належне врядування державного сектору та інституційного потенціалу [5].

А.С. Раджжумар (A.S. Rajkumar) і В. Сваруп (V. Swaroop) визначили вплив врядування, вимірюваного рівнем корупції та бюрократії, на ефективність державних видатків в підвищенні результатів людського розвитку. Науковці встановили, що відмінності в ефективності державних видатків у різних країнах можуть значною мірою пояснюватися якістю врядування, і визначили, що видатки на освіту і охорону здоров'я є більш ефективними в країнах з належним врядуванням [4].

Окрема група вітчизняних і зарубіжних дослідників розглядає підвищення ефективності державних видатків через покращення використання економічних, організаційних і соціально-психологічних заходів управління.

Л.А. Васютинська до основних шляхів вирішення проблем використання бюджетних коштів відносить складання ланцюга відповідальності та відповідних до цього способів координації; підвищення мотивування виконавців бюджетних програм; застосування системи вимірників для виявлення вкладу безпосередніх виконавців програм; розробку системи проміжних показників кінцевого результату для контролю за використанням бюджетних коштів; забезпечення законодавчої бази для відмови від неефективних діючих зобов'язань з метою спрямування вивільнених коштів на виконання пріоритетних завдань [6].

На думку А.А. Налбандян, для підвищення ефективності прийняття рішень у сфері державних видатків необхідно є розробка достатньої «кількості інструментів, за допомогою яких можна визначити оптимальний обсяг і структуру видатків: чітко розроблені економічні показники виміру ефективності досягнутих результатів спростять оцінку, планування і контроль за витрачанням державних коштів, що, в свою чергу, позитивно вплине на витрачання бюджет-

них коштів» [8, с. 85–86]. На думку науковця, «дані показники будуть сприяти ефективності державних видатків, якщо вони є простими для використання та розуміння в різних звітностях державних установ, що надають послуги, та їх користувачам; орієнтовані на підвищення ефективності, а не тільки на контроль і вимір результатів якогось проведеного заходу; можуть бути використані як при плануванні, так і при оцінці результатів як єдина система критеріїв оцінки ефективності витрачання державних коштів у різних сферах» [8, с. 85–86].

М.Б. Кадирова наголошує на тому, що «підвищення ефективності видатків бюджету буде неможливим у випадку відсутності системи її оцінки, для створення якої необхідні формалізовані правила, що чітко регламентують всі етапи і складові елементи» [7]. Науковець вважає, що необхідними є «активна участь неурядових організацій в бюджетному процесі (більшою мірою на рівні місцевих бюджетів, де функції держави максимально наближені до безпосередніх отримувачів державних послуг, тобто населення), яка забезпечить взаємне врахування інтересів суб'єктів господарювання, населення і держави на всіх рівнях управління при побудові фінансового механізму», а також «повна прозорість усіх етапів бюджетного процесу, в тому числі чітке закріплення повноважень між органами влади, що буде додатковим чинником для підвищення відповідальності державних органів за вчинені ними дії і використані державні фінансові ресурси. Це передбачає також наявність достовірної і оперативної інформації про витрати і результати, точність і багатоваріантність розрахунків і прогнозів» [7].

Поряд із зазначеними науковцями заходами щодо підвищення ефективності національного державного фінансування слід наголосити на необхідності ефективного планування (забезпечення відповідності потребам) державних видатків, спрямованих на підтримку пріоритетних секторів сталого розвитку, цілеспрямованого використання бюджетних коштів, справедливого розподілу між різними підсекторами, функціонування ефективних систем моніторингу, забезпечення доступу до інформації про витрачання державних коштів, запобігання провадам корупції.

Висновки. Отже, за результатами аналізу проблем національного державного фінансування сталого розвитку визначено недостатній рівень мобілізації внутрішніх державних ресурсів, що пов'язано з ухиленням від податків, незаконним відтоком фінансових потоків, негативним впливом корупції, відсутністю прозорості бюджету, невідповідністю запланованих і фактичних державних видатків, величезним розривом між цільовими показниками та фактичним фінансуванням, а також неефективне використання державних видатків, що спрямовуються на підтримку пріоритетних секторів.

Вирішення наявних проблем забезпечення належного рівня національного державного фінансування сталого розвитку потребує здійснення таких заходів:

1) покращення мобілізації національних державних фінансових ресурсів (шляхом зміцнення потенціалу національних систем оподаткування, що включає вдосконалення податкової політики, підвищення ефективності збору податків, справедливості, прозорості, дієвості податкової системи; стримування незаконних фінансових потоків через зміцнення нормативного регулювання і активізацію міжнародного співробітництва, вдосконалення процедур розкриття інформації та забезпечення прозорості в країнах походження і надходження; забез-

печення підзвітності урядів і відкритості державних даних через формування інституційних механізмів для забезпечення прозорості й сприяння участі громадськості, здійснення адекватного нагляду за бюджетними процесами з боку законодавчих і вищих контрольних органів);

2) підвищення ефективності державних видатків, спрямованих на підтримку пріоритетних секторів (шляхом розробки адекватної системи оцінки ефективності видатків бюджету, підвищення відповідальності та мотивування виконавців бюджетних програм, активізації участі неурядових організацій в бюджетному процесі, забезпечення достовірної та оперативної інформації та прозорості усіх етапів бюджетного процесу).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gr/images/docs/pagkosmia_zitimata/resolution_sdgs.pdf.
2. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org.
3. Schmidt-Traub G. Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships / G. Schmidt-Traub, J.D. Sachs. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/04>.
4. Rajkumar A.S. Public spending and outcomes: Does governance matter? / A.S. Rajkumar, V. Swaroop. – 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unicef.org/socialpolicy/files/Public_spending_and_outcomes_governance.pdf.
5. Gottret P. Health Financing Revisited: A Practitioner's Guide / P. Gottret, G. Schieber. – 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://siteresources.worldbank.org>.
6. Васютинська Л.А. Сутність і проблеми підвищення ефективності видатків бюджету / Л.А. Васютинська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua>.
7. Кадырова М.Б. Актуальные вопросы повышения эффективности бюджетных расходов в республике Казахстан / М.Б. Кадырова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.su.lt>.
8. Налбандян А.А. Повышение эффективности государственных расходов в развитых странах: опыт и уроки для России / А.А. Налбандян // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Экономика. – 2014. – № 4. – С. 82–92.
9. Доклад Межправительственного комитета экспертов по финансированию устойчивого развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
10. Revenue Mobilization in Developing Countries (2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org>.
11. DAC Development Co-operation Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
12. Global financial flows, aid and development (2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurodad.org>.
13. Всемирный доклад по мониторингу ОДВ (2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdo.org/images/0023/002322/232205R.pdf>.
14. Open Budget Survey [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/OBS2015-OBI-Rankings-English.pdf>.
15. Financing the Sustainable Development Goals: Lessons from Government Spending on the MDGs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurodad.org>.
16. Новаторские подходы и механизмы для укрепления социальной составляющей Повестки дня в области устойчивого развития на период до 2030 года и Целей в области устойчивого развития (2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unescap.org>.
17. Руководство к анкете для оценки открытости бюджета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internationalbudget.org>.
18. Опрос по открытости бюджета за 2015 год: Украина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internationalbudget.org>.